

Het Groene Woud door het oog van de lens

Noud Aartsen

Martien Coppens

Nard Vogels

Prachtige foto's van Het Groene Woud van onder meer

Weemoed & Werkelijkheid

De Brabantse landschapsfotografen Nard Vogels, Noud Aartsen en Martien Coppens maakten in de 20ste eeuw veel foto's in Het Groene Woud. Veelal dromerige, idyllische plaatjes van de ongerepte natuur met slotjes, zandpaden en weilanden met bomen er omheen. Maar soms ook met de lens gericht op de oprukkende bebouwing en het toeslaan van de ruilverkaveling. Te zien in Eindhoven: de tentoonstelling 'Weemoed en Werkelijkheid in Het Groene Woud' met foto's van de genoemde fotografen, aangevuld met werk van hedendaagse kunstenaars. Hier alvast een voorproefje.

Nard Vogels, Noud Aartsen en Martien Coppens

Linkerpagina, boven:
Winter in Gerwen, circa 1933.

(Foto: Martien Coppens)

Linkerpagina, onder:

Dreigende lichten boven
een stuiflandschap,
omgeving Eindhoven,
eind jaren 30.

(Foto: Leonard Vogels)

Rechterpagina, boven:

De Beerze, Boxtel
(Smalbroeken), circa 1967.
(Foto: Noud Aartsen)

Wie is...

Noud Aartsen (1932-2010), geboren in Best, vestigde zich in 1956 als zelfstandig fotograaf in Oirschot, maar was vooral landschapsfotograaf. Met oog voor het authentieke in het landschap, de samenhang tussen mens en omgeving, legde hij het eenvoudige leven op het Brabantse platteland vast zonder het te ensceneren. In een rap tempo onderging de kleinschalige landbouw een transformatie, onder andere door ruilverkaveling. Het landschap veranderde mee. Noud Aartsen kwam in verzet tegen de afbraak en de aantasting van zijn geliefde landschap. Als een milieu-activist deelde hij zijn verhalen via talrijke foto's, waarin hij liet zien hoe de mens zijn eigen leefwereld ingrijpend veranderde. Na zijn terugkeer uit Ierland maakte Aartsen in de jaren 80 diverse foto-boeken: opnamen van de eigenheid van De Kempen en Het Groene Woud. In deze periode viel zijn werk herhaaldelijk in de prijzen. Toch hield zijn onrust over het aftakelende Brabantse landschap aan en in 1996 vertrok Noud voorgoed naar de Drôme in Frankrijk om de aantasting van zijn geboortegrond te ontlopen.

Kunst&Cultuur

Linkerpagina, boven en midden: Voor en na de ruilverkaveling, Best (Vleutse Kampen), 1972. (Foto's: Noud Aartsen) Linkerpagina, onder: Boerderij met op de achtergrond de Campina-melkfabriek aan de Rondweg, Eindhoven (Tongerle), circa 1955. (Foto: Martien Coppens) Rechterpagina, boven: Boerenkar op landweg met op de achtergrond een korenmolen, Best, vóór 1944. (Foto: Martien Coppens)

Ze fotografeerden met het voorgevoel dat dit allemaal zou verdwijnen

Elke drie jaar wordt ergens in Nederland de Landschapstriënnale georganiseerd. Dit is een reizend 'festival' waar het landschap wordt besproken en gevierd. Tijdens de vijfde editie van de Triënnale in 2021 wordt de aandacht gericht op Het Groene Woud, het gebied binnen de stedendriehoek Tilburg - Den Bosch - Eindhoven. Daarin liggen onder andere de natuurgebieden het Bossche Broek, de Kampina, de Oisterwijkse Bossen en Vennen, de Loonse en Drunense Duinen, de Mortelen en de Scheeken. De gebieden samen zijn onderdeel van het in oprichting zijnde Van Gogh Nationaal Park.

Fototentoonstelling

In het kader van de Landschapstriënnale organiseert de Brabant-Collectie samen met Pennings Foundation en Brabants Landschap een fototentoonstelling over Het Groene Woud met werk van onder meer de drie bekende Brabantse landschapsfotografen Nard Vogels (1900-1973), Noud Aartsen (1932-2010) en Martien Coppens (1908-1986). Zij hebben alle drie veel in Het Groene Woud gefotografeerd. Ze legden in de 20ste eeuw het kleinschalige agrarische cultuurlandschap vast, met keuterboeren, oude boerderijen

met rieten daken, handenarbeid, begroeiende sloten, weilanden met bomen er omheen en zandpaden met bermen. En ergens met het voorgevoel dat dit allemaal zou verdwijnen. Daarnaast hadden zij oog voor bos en ongerepte natuur, zoals moeras, heide en vennen. Veelal zijn het poëtische, nostalgische beelden.

Landschap in beweging

Het accent van de expositie ligt op de foto's van Noud Aartsen, dé fotograaf van Het Groene Woud. Ook hij maakte prachtige poëtische foto's van slingerende beken, sloten, oude boerderijen en houtwallen met doorkijkjes naar koeien in de wei. Maar hij zag ook dat steeds vaker de natuur werd aangetast door en opgeofferd aan economische groei en welvaart. In de jaren 60 en 70 fotografeerde hij de komst van nieuwbouw en vervuilende industrie en midden jaren 80 de verbreding van de A58. Maar ook de ruilverkaveling en schaalvergroting in de landbouw documenteerde hij. Als een echte milieuactivist streed hij tegen waterverontreiniging veroorzaakt door afvalwater van de industrie en overbemesting en bestrijdingsmiddelen van de landbouw. Hij ageerde

Wie is...

Martien (Martinus Franciscus Josephus) Coppens (1908-1986). Zijn wieg stond in Lieshout. Hij wordt wel de beeldhouwer onder de fotografen genoemd. Zijn werk gaat zoveel verder dan zomaar een portret. Hij dankte zijn bekendheid vooral aan zijn foto's van Brabantse boeren koppes. Maar ook aan zijn immense productie: liefst zeventig fotoboeken en talrijke tentoonstellingen in binnen- en buitenland. Na zijn studietijd in München en een stage in Middelburg opende Martien Coppens in 1932 een portret-atelier en fotozaak in Eindhoven. Bij het bombardement van Eindhoven ging zijn atelier aan de Emmasingel in vlammen op. Daarna maakte hij vooral reportages in opdracht en vrij werk. Zijn meeste landschapsopnamen werden vóór, tijdens of kort na de oorlog gemaakt. Coppens' verbondenheid met de natuur was groot. Zijn landschapsopnamen verschenen met name in de fotoboeken *Monsters van de Peel* (1958), *Land van Stille* (1961), *Het landschap van de Dommel* (1977) en *Het land van Bosch, Bruegel en Van Gogh* (1979). Coppens liet een indrukwekkend fotografisch oeuvre na waarin veel aandacht voor het Brabantse platteland en zijn bewoners.

Hij trok er vaak vroeg op uit om dauw op spinnenwebben te fotograferen

Foto: Jan van Eijck

Wie is...

Leonard (Nard) Vogels (1900-1973) is geboren in Nuenen-Boord. Hij was boer, natuurliefhebber en amateurfotograaf. Hij maakte opnamen in onze provincie van onder meer het dagelijks leven, het boerenleven, ambachten, gebouwen, stilleven, landschappen en flora en fauna. Hij woonde in het buurtschap Vlokhoven in Eindhoven en had negen kinderen. Vaak trok hij in alle vroegte, als de nevel nog over de velden hing, erop uit om dauw op spinnenwebben en planten te fotograferen. Nard Vogels was bevriend met Martien

Coppens. Beiden fotografeerden veelvuldig het boerenleven en de natuur en hadden een goed oog voor het lichtspel en de weergave van dreigende lichten en wolkenpartijen. Coppens fotografeerde Nard Vogels als boer tussen 1935-1940. Nard Vogels ontwikkelde zelf zijn glasplaten en negatieven; hij maakte na selectie ook zijn vergrotingen. Vervolgens bracht hij nauwkeurig retouches aan op de afdrukken, die hij inzonder naar fotowedstrijden. Tientallen prijzen en eervolle vermeldingen heeft hij behaald, zowel op tentoonstellingen als wedstrijden, ook in het buitenland. Hij was lid van de Eindhovense fotoclub 'De Amateur'.

tegen het kanaliseren van beken voor een betere afwatering, het weghalen van houtwallen en het verdelgen van onkruid in wegbermen. In zijn ogen waren het onnodige ingrepen. En hij heeft gelijk gekregen. Door toedoen van milieuactivisten zoals hij vond vanaf de jaren 80 een tegenbeweging plaats. Beken zijn weer meanderend gemaakt, nu juist om het water langer vast te houden. Om vogels terug te halen zijn houtwallen hersteld en wordt minder gif gespoten op akkers. En om vlinders en bijen een leefgebied te gunnen, mogen in bermen van wegen en randen van akkers 'onkruiden' groeien of worden veldbloemen ingezaaid. Fotografen Karel Tomeï (1941) en James van Leuven (1961), een leerling van Noud Aartsen, fotograferden deze transitie, de een vanuit de lucht, de ander van dichtbij.

Hedendaagse fotografen en kunstenaars

Is nu alle leed geleden? Nee, we zijn er nog niet. Hedendaagse fotografen protesteren tegen de 'verdozing' van het landschap: ontsiering door grote kassen en/of bedrijfsgebouwen, enorme loodsen van internetbedrijven en door megastallen, die ook nog eens voor luchtverontreiniging zorgen. Er worden

ook poëtische landschappen getoond waarmee ogenschijnlijk niets aan de hand is, maar waar zich een vuilnisbelt onder blijkt te bevinden. Of waar zich in het verleden iets gruwelijks heeft afgespeeld,

zoals een executie. L.J.A.D (Bert) Creyghton (1954) vond zo'n desolate plek en wist een *unheimliche* sfeer in zijn foto te leggen. 'Schuldige' landschappen zou je ze kunnen noemen.

De expositie laat ook zien hoe hedendaagse kunstenaars de natuur beleven. Marc Mulders (1958) heeft zijn atelier op Landgoed Baest, te midden van bloemenweiden, waar hij de idylle fotografeert. Maar hij werpt zich ook op als milieuactivist, omdat de rust en de idylle wordt verstoord door vliegtuigen van en naar Eindhoven Airport. Ook Margriet Luyten (1952) toont de schoonheid van het landschap. Haar foto's dienen als basis voor geweven wandtapijten.

Linkerpagina, boven: *Waterlelies*, 1938. (Foto: Leonard Vogels) Linkerpagina, onder: *Dauwdruppels aan een uitgebloeide dravikhalm*, 1942. (Foto: Leonard Vogels) Deze pagina, boven: *Schaapsherder, Udenhout (Loonse en Drunense Duinen)*, 6 juni 2019. (Foto: James van Leuven) Deze pagina, midden: *De ochtendzon over de net gebluste heidebrand bij Bosven op de Kampina*, 2011. (Foto: L.J.A.D Creyghton) Rechtsonder: *Modderpoel in Het Groene Woud*, 2017. (Foto met papier-maché: Paul Bogaers)

Bijzonder is dat zij in de weeftechniek dezelfde lichtval weet te behouden als in haar foto. Noortje Haegens (1985) zoekt de rust in de natuur, onder andere op de Kampina en in de Moerputten en maakt foto's en videowerken die onthaastend en meditatief werken op de toeschouwer. Er is ook plaats voor humor, zoals in de modderpoelen van Paul Bogaers (1961), waarbij je goed moet kijken waar de (foto van de) waterplas ophoudt en de modder (papier-maché) begint. In de expositie over Het Groene Woud wordt de nadruk gelegd op mooie, poëtische beelden, maar er is ook ruimte voor een kritische noot. Weemoed en werkelijkheid, ernst en humor wisselen elkaar af. **Bb**

Het Groene Woud

Het Groene Woud is een romantische benaming voor het nog open gebied binnen de stedendriehoek Tilburg - Den Bosch - Eindhoven. Deze drie steden tellen bij elkaar zo'n driekwart miljoen inwoners en groeien, met hun agglomeraties, langzaam maar zeker naar elkaar toe. Daardoor dreigt het gebied daarbinnen dicht te slibben met bebouwing en bedrijventerreinen. Om een tegenwicht te bieden wil initiatiefnemer Brabants Landschap, samen met andere partijen, de bestaande natuurgebieden versterken en aan elkaar koppelen. Daarvoor worden landbouwgronden aangekocht en agrariërs en andere particulieren leveren een bijdrage door hun gronden zo natuurvriendelijk mogelijk te beheren.

EXPOSITIE Weemoed en Werkelijkheid

De expositie 'Weemoed en Werkelijkheid in Het Groene Woud' is – onder voorbehoud van eventuele Corona-maatregelen – te zien van 13 december 2020 t/m 20 februari 2021 bij Pennings Foundation in Eindhoven.

Open: woensdag t/m zaterdag van 12.00 tot 17.00 uur.
Adres: Geldropseweg 63, 5611 SE Eindhoven.
Contact: 040-3080609.
Meer informatie: www.penningsfoundation.com